

БУЦМАК О.В., студент, НТУ «ХП»

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДРИЄМСТВ

Принципи ведення бухгалтерського (фінансового) обліку у світовій практиці регулюються положеннями (стандартами), які розробляють професійні організації бухгалтерів. При цьому вони мають рекомендаційний характер та ґрунтуються на концептуальній основі складання та подання фінансових звітів, розроблених Комітетом з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

В Україні основи нової системи бухгалтерського обліку закладено в Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» та

конкретизовано в положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку.

Сутність принципу обачності полягає у виборі бухгалтером такого методу оцінки, який дозволяє уникнути заниження у фінансовій звітності витрат і зобов'язань та відповідно завищення активів і доходів підприємства.

Дотримання цього принципу поки що не дуже властиве українським підприємствам. Можна сказати, він діє навпаки. Підприємці прагнуть показати у звітності якомога більше витрат і, відповідно, менше доходів з метою мінімізації податкових платежів, оскільки до користувачів фінансової звітності в основному зараховують переважно податкові органи. Щодо інших користувачів (партнерів по бізнесу, клієнтів, постачальників) то, як правило, вони не виявляють серйозної зацікавленості в отриманні достовірної фінансової інформації про підприємство. Тому керівники підприємств і не прагнуть показати своє підприємство у вигідному світлі. Інакше кажучи, немає інтересу до інформації – немає і потреби у її розкритті.

Потреба у мінімізації податків поки переважає над потребою надавати об'єктивну інформацію про стан справ.

Сутність принципу автономності підприємства полягає у тому, що активи, капітал і зобов'язання підприємства повинні розглядатися окремо від активів, капіталу, зобов'язань інших підприємств та окремо від майна, доходів і зобов'язань власників цього підприємства, оскільки бізнес є самостійною, відокремленою від засновника субстанцією.

Принцип історичної (фактичної) собівартості означає, що під час оприбуткування на баланс активів їх слід оцінювати, виходячи з витрат на виробництво або придбання, тобто за собівартістю, яка склалася історично. Решту методів оцінки активів (ринкова вартість, справедлива вартість тощо) слід застосовувати лише у випадках, коли такі витрати неможливо визначити з високим ступенем достовірності або коли оцінка активів за їх історичною собівартістю не відповідає економічній доцільності їх придбання.

Сутність принципу єдиного грошового вимірника полягає у тому, що вимірювання й узагальнення усіх операцій, що їх проводять у регістрах бухгалтерського обліку, здійснюються в єдиній грошовій одиниці незалежно від того, скільки видів валют підприємство має у своєму розпорядженні. Зазвичай, це валюта країни, в якій підприємство зареєстровано. Це означає, що неможливо підсумовувати українські гривні з американськими доларами під час розрахунку загальних вартісних результатів. Усі валюти приводяться до однієї.

Основне завдання принципу превалювання сутності над формою полягає у тому, що облік всіх господарських операцій (реєстрацію фактів господарського життя) слід здійснювати відповідно до сутності цих операцій та економічної реальності, а не лише виходячи з їх юридичної форми.

Такий принцип як безперервність діяльності можна розглядати подвійно: власне як принцип і як умову (припущення). У міжнародних стандартах безперервність бухгалтерського обліку розглядають саме як припущення.

Безперервність полягає у тому, що оцінка активів і зобов'язань здійснюється виходячи з умови, що діяльність підприємства продовжуватиметься необмежено довго і його ліквідація в недалекому майбутньому не очікується.

Поряд з тим, безперервність бухгалтерського обліку полягає не тільки в тому, що підприємство діє необмежено довго і продовжуватиме діяльність у майбутньому, а й у тому, що наслідки операцій, що їх відображають на рахунках, можуть правильно визначатися лише з урахуванням наслідків попередніх операцій. Інакше кажучи,

кінцеве сальдо не може бути визначено без урахування початкового сальдо. У сальдовому балансі ніколи не буде рівності, якщо хоча б один, відмінний від нуля, залишок не буде враховано у загальному підсумку валюти балансу. При цьому не має значення переривало підприємство свою діяльність хоча б на якийсь час чи ні. Сальдо – обороти – сальдо, тощо – це безперервний ланцюг.

Якщо принцип безперервності розглядати як умову тривалості, то його значення полягає у тому, що підприємство діятиме необмежено довго і в близькому майбутньому не очікується його ліквідація. А у випадку, наприклад, банкрутства активи можуть бути переоцінені за ліквідаційною вартістю для більш швидкого їх продажу, щоб можна було розрахуватися з кредиторами.

Принцип нарахування та відповідності доходів і витрат полягає в тому, що для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно зіставити доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та звітності в момент їх виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей. Інакше кажучи поняття доходів і витрат не потрібно ідентифікувати з грошовими потоками. Цей принцип, передбачений міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, не є новим, оскільки уже в процесі обліку ми зіставляємо отримані доходи та понесені на них витрати. Суттєву роль цей принцип відіграє в американському обліку, тому що американці користуються ним тільки під час підготовки фінансових звітів, оскільки доходи і витрати вони відображають за фактом оплати.

Принцип періодичності припускає розподіл діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності. Вітчизняний облік передбачає поділ звітності на періодичну (місяць, квартал, півріччя, 9 місяців) та річну. Обов'язкова подача фінансової звітності передбачає квартальні періоди та річну.

Згідно принципу повного висвітлення фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі.

Принцип послідовності передбачає постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики повинна бути обґрунтована і розкрита у фінансовій звітності за відповідними П(С)БО.

Під час складання фінансової звітності необхідно намагатися збалансувати усі перелічені принципи таким чином, досягти якісних характеристик фінансової звітності.